

QUAN ĐIỂM CỦA HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG MỘT XÃ HỘI HỌC TẬP NHẪM THỰC HIỆN CÔNG BẰNG XÃ HỘI TRONG LĨNH VỰC GIÁO DỤC

VŨ THỊ MINH TÂM

Học viện Kỹ thuật Quân sự
Email: tamviet2007@gmail.com

Tóm tắt: *Đẩy mạnh xã hội hoá giáo dục đào tạo, xây dựng cả nước trở thành một xã hội học tập là một chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước ta. Chủ trương này là sự kế thừa sâu sắc quan điểm xây dựng một nền giáo dục toàn dân, một xã hội học tập để mọi người đều được học hành, đảm bảo công bằng về cơ hội tiếp nhận kiến thức cho tất cả mọi người của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Để thực hiện mục tiêu đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu, phải xoá nạn mù chữ, mở rộng quy mô, đa dạng hoá các loại hình trường lớp... Mặt khác, Người nhấn mạnh, chăm lo cho giáo dục là trách nhiệm của toàn thể xã hội, các cấp, các ngành, các lực lượng xã hội, gia đình, nhà trường... Thực tiễn sự nghiệp giáo dục của Việt Nam với những thành tựu và hạn chế cho thấy cần phải tiếp tục nghiên cứu toàn diện hơn nữa quan điểm của Hồ Chí Minh về vấn đề này.*

Từ khoá: *Giáo dục; công bằng xã hội; xã hội học tập.*

(Nhận bài ngày 19/4/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 03/6/2016; Duyệt đăng ngày 27/7/2016).

1. Đặt vấn đề

Trong suốt cả cuộc đời mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn dành sự quan tâm đặc biệt cho sự nghiệp giáo dục. Người chú trọng vào việc chăm lo xây dựng một xã hội học tập để mọi cá nhân đều được học hành, đảm bảo công bằng về cơ hội tiếp nhận kiến thức cho tất cả mọi người không phân biệt nam nữ, tuổi tác, giai cấp, dân tộc... Từ đó, mỗi người có thể phát huy hết khả năng của mình để cống hiến cho đất nước. Đây là quan điểm thể hiện tính nhân văn sâu sắc, đồng thời, cũng là một chiến lược sắc sảo của nhà lãnh đạo đứng đầu đất nước.

Nhận thức sâu sắc tầm quan trọng của giáo dục, Hồ Chí Minh khẳng định, không một quốc gia nào có thể xây dựng xã hội mới và bảo vệ Tổ quốc thành công trong điều kiện văn hóa, dân trí, đạo đức tinh thần xã hội thấp kém. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh: "Trình độ văn hoá của nhân dân nâng cao sẽ giúp chúng ta đẩy mạnh công cuộc khôi phục kinh tế, phát triển dân chủ. Nâng cao trình độ văn hoá của nhân dân cũng là một việc làm cần thiết để xây dựng nước ta thành một nước hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ, văn minh và giàu mạnh" [1, tr. 458].

2. Hồ Chí Minh khẳng định học tập là quyền lợi chính đáng, đồng thời là nghĩa vụ của mỗi người Việt Nam

Hồ Chí Minh đánh giá cao truyền thống hiếu học của nhân dân Việt Nam. Người viết: "Người An Nam rất hiếu học. Trong các tầng lớp xã hội, người sĩ phu chiếm địa vị hàng đầu. Có con học giỏi là một vinh hạnh cho cha mẹ. Cho nên, dù có nghèo đói đến đâu, cha mẹ cũng cố tìm cách cho con cái được học hành" [2, tr. 423]. Hồ Chí Minh kịch liệt lên án nền giáo dục thực dân - một nền giáo dục chỉ nhằm mục đích thực hiện chính sách ngu dân. Để quốc thực dân đã tìm mọi cách để nô dịch nhân dân ta, trường lớp mở ra thật hạn chế, quyền tối thiểu

của con người là được đi học muốn thực hiện được cũng trở nên vô cùng khó khăn: "Mỗi năm, cứ đến ngày khai trường, các bậc cha mẹ dù có đi gõ cửa khắp nơi, cầu xin mọi sự giúp đỡ, thậm chí xin nộp gấp đôi tiền ăn học mà họ vẫn không gửi được con cái đến trường" [2, tr. 172]. Hồ Chí Minh đã tố cáo đanh thép và dùng cảm đấu tranh trực diện: "Nhân dân Đông Dương khẩn khoản đòi mở trường học vì trường học thiếu một cách nghiêm trọng" [3, tr.107]; "thực hành giáo dục toàn dân" [4, tr. 22]. Ngay khi đất nước được độc lập, Hồ Chí Minh đã quyết tâm xây dựng một nền giáo dục mới cho đất nước, đó là nền giáo dục xã hội chủ nghĩa, mang tính nhân đạo và tính dân chủ cao, đảm bảo công bằng cho tất cả mọi người.

Hồ Chí Minh khẳng định mọi người Việt Nam đều cần phải được giáo dục, phải có kiến thức để tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà. Trong lời kêu gọi chống nạn thất học năm 1945, Hồ Chí Minh đã nói: "Mọi người Việt Nam phải hiểu hết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà và trước hết phải biết đọc, biết viết chữ quốc ngữ". Người kêu gọi đẩy mạnh phong trào thanh toán nạn mù chữ, nâng cao trình độ văn hoá cho nhân dân, với phương châm: "Những người đã biết chữ hãy dạy cho những người chưa biết chữ... Những người chưa biết chữ hãy gắng sức mà học cho biết đi. Vợ chưa biết thì chồng bảo, em chưa biết thì anh bảo, cha mẹ chưa biết thì con bảo" [5, tr. 41]. Khi chương trình "diệt giặc đói" đạt hiệu quả cao trên thực tế Hồ Chí Minh tiếp tục yêu cầu giáo dục phải đi vào chiều sâu. Số đông đồng bào đã biết đọc, biết viết thì chúng ta phải có chương trình nâng cao thêm trình độ của văn hoá phổ thông của đồng bào. Ưu tiên hàng đầu cho giáo dục là một chiến lược luôn được Hồ Chí Minh nhấn mạnh: "Dù khó khăn đến đâu cũng phải tích cực thi đua dạy tốt và học tốt. Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng

cao chất lượng văn hoá và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kĩ thuật” [6, tr. 507].

3. Hồ Chí Minh vạch ra sự cần thiết và cách thức để xây dựng một xã hội học tập

Quan điểm phát triển giáo dục trong nhân dân cho thấy Hồ Chí Minh chủ trương xây dựng một xã hội học tập. Mở rộng học tập trong toàn dân sẽ tạo nên bước đột phá nâng cao mặt bằng dân trí, góp phần thúc đẩy kinh tế, xã hội phát triển, củng cố vai trò lãnh đạo của giai cấp công nhân. Một nền giáo dục toàn dân, “ai cũng được được học hành” sẽ đảm bảo thực hiện quyền bình đẳng về cơ hội vào đời và tạo dựng cuộc sống của mỗi cá nhân trong xã hội. Mỗi người đều có quyền được tiếp thu những tri thức và kĩ năng mà nền giáo dục đưa lại cho họ. Để đạt được điều đó, họ phải có cơ hội công bằng lĩnh hội kiến thức.

Để xây dựng một xã hội học tập, Hồ Chí Minh chủ trương phát triển giáo dục quy mô, đa dạng các loại hình trường lớp, đa dạng hình thức học để đáp ứng nhu cầu học tập của tất cả trẻ em, của mọi người lao động và mọi người dân, nội dung và phương pháp giáo dục phải đáp ứng những đòi hỏi phát triển kinh tế, xã hội và phục vụ đời sống. Qua cả một quá trình nỗ lực cố gắng của toàn Đảng, toàn dân và Chủ tịch Hồ Chí Minh, những chuyển biến to lớn trong công tác giáo dục đã được ghi nhận. Ngày 15/8/1968, Chủ tịch Hồ Chí Minh gửi lá thư cuối cùng cho đội ngũ cán bộ, cô giáo, thầy giáo, công nhân viên, học sinh, sinh viên, nhân dịp bắt đầu năm học mới. Người viết: “Trong hoàn cảnh cả nước chiến tranh, sự nghiệp giáo dục của chúng ta vẫn phát triển nhanh, mạnh hơn bao giờ hết... Miền Bắc nước ta đã có một vạn hai nghìn trường phổ thông, mỗi xã đều có ít nhất một trường cấp ba. Số người đi học đã hơn sáu triệu, trong đó có hơn một triệu cán bộ và công nông đang học bổ túc văn hoá. Số người vào học các trường đại học và trung học chuyên nghiệp tăng gấp ba lần so với trước chiến tranh chống Mĩ. Hơn 30 trường đại học và 200 trường trung học chuyên nghiệp đã phối hợp chặt chẽ với các ngành và các địa phương, đẩy mạnh công tác đào tạo cán bộ, tập trung cũng như tại chức” [6, tr. 506].

Bằng tầm nhìn của một nhà giáo dục lớn, Hồ Chí Minh sớm chỉ ra sự phát triển giáo dục phải được phổ cập đến mọi vùng, mọi miền của đất nước, đặc biệt chú trọng đến những nơi xa xôi, nơi đồng bào dân tộc thiểu số nhằm xoá bỏ sự chênh lệch giữa thành thị và nông thôn, miền xuôi với miền ngược. Người cho rằng muốn thực hiện được thì các dân tộc phải bình đẳng, đoàn kết, tôn trọng, giúp đỡ lẫn nhau như anh em một nhà, đồng bào miền xuôi phải ra sức giúp đỡ đồng bào miền ngược về mọi mặt, mà trước hết phải làm cho nhân dân ở nông thôn, vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số... nhận thức một cách sâu sắc vai trò to lớn của việc học tập, nâng cao dân trí. Người chỉ rõ những cách làm cụ thể: “Muốn đẩy mạnh phong trào học chữ, cách tốt nhất là: người đã biết chữ thì thi đua dạy người chưa biết. Người chưa biết chữ thì thi đua học cho biết. Cán bộ

tỉnh và huyện thì thi đua giúp đỡ các xã gây thành một phong trào học chữ... làm được như vậy thì đời sống vật chất và đời sống văn hoá của đồng bào miền ngược sẽ tiến bộ nhanh” [7, tr. 496]. Đảng, Nhà nước, chính quyền các cấp phải có sự quan tâm giúp đỡ thiết thực để nhân dân các dân tộc mau chóng tiến bộ. Ngược lại, đồng bào miền ngược phải chủ động, tích cực, không được trông chờ, ỷ lại, tự mình vươn lên.

Học tập là khát vọng và quyền lợi chính đáng của mỗi người. Chăm lo cho giáo dục là trách nhiệm của toàn thể xã hội. Giáo dục toàn dân để nâng cao dân trí là một biện pháp cơ bản tạo nên sức mạnh to lớn nhằm hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ cách mạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhắc nhở những người làm công tác giáo dục phải nhận thức đúng đắn “giáo dục là sự nghiệp của quần chúng” [6, tr. 508]. Kết quả giáo dục tùy thuộc rất nhiều vào sự tham gia tích cực, sự giúp đỡ thiết thực của các ngành, các cấp uỷ Đảng, chính quyền cũng như của cha mẹ học sinh và của các lực lượng xã hội. Trong thư gửi cán bộ, thầy giáo, cô giáo, học sinh nhân ngày khai giảng năm học mới, Người khẳng định: Các ngành, các cấp Đảng và chính quyền địa phương phải thật sự quan tâm hơn nữa đến sự nghiệp này, phải chăm sóc nhà trường về mọi mặt, đẩy mạnh sự nghiệp giáo dục của Việt Nam lên những bước phát triển mới.

Quán triệt quan điểm giáo dục đào tạo là sự nghiệp của toàn Đảng, toàn dân, của mỗi gia đình, nhà trường và các lực lượng xã hội, Hồ Chí Minh nhận định mỗi thành phần trong lực lượng đó đều có vai trò, vị trí quan trọng khác nhau nhưng cần có sự hợp lực, thống nhất trong quá trình giáo dục thế hệ trẻ. Chỉ có sự kết hợp chặt chẽ các yếu tố này mới tạo thành sức mạnh tổng hợp để đưa sự nghiệp giáo dục đi đến thắng lợi. Người yêu cầu gia đình, toàn thể các ngành, các giới, các cấp uỷ đảng và chính quyền địa phương phải thực sự quan tâm đến sự nghiệp giáo dục, phải chăm sóc nhà trường về mọi mặt, nhất là phải “phát huy đầy đủ dân chủ xã hội chủ nghĩa, xây dựng quan hệ thật tốt, đoàn kết thật chặt chẽ giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa học trò với nhau, giữa cán bộ các cấp, giữa nhà trường và nhân dân để hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau” [6, tr. 508]. Mọi lực lượng xã hội, mọi người dân đều phải tham gia vào quá trình giáo dục, đồng thời, góp công sức, vật chất và tiền của cùng nhà nước chăm lo xây dựng cơ sở vật chất và các điều kiện cho hoạt động giáo dục.

Người đặc biệt nhấn mạnh phát huy mối liên hệ mật thiết giữa nhà trường - gia đình - xã hội trong giáo dục đào tạo. Hồ Chí Minh khẳng định: “Giáo dục trong nhà trường, chỉ là một phần, còn cần có sự giáo dục ngoài xã hội, trong gia đình để giúp cho việc giáo dục trong nhà trường được tốt hơn” [1, tr. 591]. Người yêu cầu: “Các gia đình liên lạc chặt chẽ với nhà trường, giúp nhà trường giáo dục và khuyến khích con em chăm chỉ học tập, sinh hoạt lành mạnh và hăng hái giúp ích nhân dân” [1, tr. 186]. Sự kết hợp của cả ba yếu tố này sẽ giúp cho việc giáo dục đạt hiệu quả cao, phát triển hài hoà, toàn diện mọi mặt của người học, phát huy được

những năng lực của mỗi cá nhân. Trong thư gửi học sinh (9/1945), Người nói: “Một nền giáo dục sẽ đào tạo các em nên những người công dân hữu ích cho nước Việt Nam, một nền giáo dục làm phát triển hoàn toàn những năng lực sẵn có của các em” [5, tr. 34].

4. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng một xã hội học tập nhằm đem lại cơ hội học tập cho tất cả mọi người

Kế thừa tư tưởng xây dựng một nền giáo dục toàn dân của Hồ Chí Minh, trong nhiều năm qua việc đẩy mạnh xã hội hoá giáo dục đào tạo, xây dựng cả nước trở thành một xã hội học tập đã và đang là một chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước ta. Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011) một lần nữa nhấn mạnh: Giáo dục và đào tạo có sứ mệnh nâng cao dân trí, phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, góp phần quan trọng phát triển đất nước, xây dựng nền văn hoá và con người Việt Nam... Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo theo nhu cầu phát triển của xã hội; nâng cao chất lượng theo yêu cầu chuẩn hoá, hiện đại hoá, xã hội hoá, dân chủ hoá và hội nhập quốc tế, phục vụ đắc lực sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc, xây dựng xã hội học tập, tạo cơ hội và điều kiện cho mọi công dân được học tập suốt đời. Chủ trương đúng đắn đó đã giúp cho sự nghiệp giáo dục và đào tạo nước ta thu được những thành tựu nổi bật. Cụ thể như: Hệ thống trường lớp phát triển nhanh đáp ứng nhu cầu học tập ngày càng tăng của nhân dân; cơ sở vật chất - kĩ thuật của hệ thống giáo dục và đào tạo được tăng thêm và từng bước hiện đại hoá; chất lượng giáo dục được nâng lên; xã hội hoá giáo dục và hợp tác quốc tế thu được nhiều kết quả khả quan...

Bên cạnh những thành tựu nêu trên, nền giáo dục Việt Nam vẫn còn tồn tại nhiều hạn chế cần phải được thẳng thắn nhìn nhận như: 1/ Cơ sở vật chất phục vụ giáo dục còn thiếu và lạc hậu; 2/ Chất lượng giáo dục nhìn chung còn thấp; 3/ Con em gia đình nghèo, miền núi, dân tộc thiểu số gặp nhiều khó khăn trong việc tiếp cận giáo dục...

Trên cơ sở tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, để thực hiện tốt hơn nữa công tác giáo dục đào tạo, trong thời gian tới, Đảng và Nhà nước cần tập trung giải quyết một số vấn đề sau: 1/ Xây dựng một nền giáo dục tiên tiến, hướng tới một xã hội học tập nhằm đáp ứng yêu cầu học tập ngày càng tăng của nhân dân; 2/ Mạnh dạn huy động nguồn lực và trí tuệ của nhân dân để phát triển giáo dục, có chính sách đảm bảo bình đẳng giữa trường công và trường tư, gắn kết chặt chẽ mối quan hệ giữa nhà trường, gia đình và xã hội; tăng cường hợp tác quốc tế...

5. Kết luận

Tư tưởng giáo dục của Hồ Chí Minh tiêu biểu cho tư tưởng giáo dục tiến bộ của thời đại, của đất nước, nói lên ước nguyện chân chính của quần chúng nhân dân về quyền lợi được học tập. Chủ trương xây dựng một xã hội học tập đang dần thu hẹp khoảng cách về trình độ học vấn giữa các tầng lớp, giai cấp, dân tộc... trong xã hội, từng bước thực hiện công bằng xã hội trong lĩnh vực giáo dục. Tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh là ánh sáng soi đường cho sự phát triển nền giáo dục Việt Nam những năm vừa qua và giai đoạn cách mạng sắp tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 10, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [2]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 1, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 2, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 3, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [5]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 4, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [6]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 15, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [7]. *Hồ Chí Minh* (toàn tập), (2011), tập 13, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

HO CHI MINH'S VIEWPOINT ON DEVELOPING A NATIONAL EDUCATION IN ORDER TO IMPLEMENT SOCIAL EQUITY IN EDUCATION

Vu Thi Minh Tam
Military Technical Academy
Email: tamviet2007@gmail.com

Abstract: *It is guideline of our Party and Government to enhance the socialization of education and training toward a national learning society. This is a profound legacy perspective to develop a national education, a learning society for everyone to be educated, ensure equity of opportunity to receive knowledge, created by Ho Chi Minh president. To accomplish that goal, President Ho Chi Minh required to eliminate illiteracy, expand education scale and types of schools... On the other hand, he stressed that to take care of education is responsibility of the whole society, at all levels, sectors and social forces, family, school... In fact, Vietnamese education cause with its achievements and limitations expressed further comprehensive research on Ho Chi Minh's viewpoint.*

Keywords: *Education; social equity; learning society.*